

Sygn. akt II UK 439/17

POSTANOWIENIE

Dnia 10 października 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z wniosku H. L.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P.
o rentę z tytułu niezdolności do pracy w związku z wypadkiem przy pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 10 października 2018 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawczynie od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 15 marca 2017 r., sygn. akt III AUa [...],

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania
i odstępuje od obciążenia wnioskodawczynie kosztami zastępstwa
procesowego strony przeciwnej w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 15 marca 2017 r., III AUa [...], oddalił apelację odwołującą się H. L. od wyroku Sądu Okręgowego w P. z dnia 7 grudnia 2015 r., sygn. akt VIII U [...], oddalającego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddziału w P. z dnia 4 marca 2013 r. odmawiającej H. L. prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy w związku z wypadkiem przy pracy.

Wyrok Sądu Apelacyjnego odwołująca się, reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika, zaskarżyła w całości.

Zarzucono naruszenie prawa materialnego, to jest: (-) art. 6 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu

wypadków przy pracy i chorób zawodowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1773 ze zm.; dalej „ustawa wypadkowa”) w związku z art. 12 ust. 3 w związku z art. 13 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1270; dalej „ustawa emerytalna”), przez ich zastosowanie, mimo braku stosownych ustaleń faktycznych niezbędnych do subsumpcji stanu faktycznego do norm prawnych: (-) polegające na przyjęciu, że skarżąca jest zdolna do pracy w sytuacji, gdy przy ocenie niezdolności do pracy ani Sąd Apelacyjny ani biegli nie uwzględnili w prawidłowy sposób czynników socjalnoekonomicznych i zawodowych, o których mowa w art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej, to jest rodzaju i charakteru dotychczas wykonywanej pracy, poziomu wykształcenia, wieku i predyspozycji psychofizycznych, a także (-) przez przyjęcie, że skarżąca nie jest częściowo niezdolna do pracy, gdyż nie utraciła zdolności do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji, pomimo że stwierdzone u niej schorzenia uniemożliwiają wykonywanie wyuczonego zawodu (towaroznawca), a także podjęcia innej pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji, (-) polegające na zaniechaniu rozważań co do wpływu uznania u skarżącej trwałego uszczerbku na zdrowiu oraz zaświadczenia lekarza medycyny pracy uznającego skarżącą za niezdolną do pracy zgodnej z kwalifikacjami i wykształceniem.

Zarzucono również naruszenie przepisów postępowania, które mogły mieć istotny wpływ na wynik sprawy, to jest: (-) art. 278 § 1 k.p.c. i art. 286 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., polegające na niedopuszczalnej polemice przez Sąd z ustaleniami biegłego sądowego w zakresie stanu zdrowia skarżącej i zasadności przeprowadzenia badania przez biegłego z zakresu psychologii i ustalenie, z pominięciem opinii biegłego, że skarżąca nie wymaga badania przeprowadzonego przez psychologa oraz nie wymaga rehabilitacji, co stanowi ustalenie okoliczności wymagających wiadomości specjalnych; (-) art. 217 § 2 w związku z art. 382 k.p.c. oraz art. 286 w związku z art. 381 i 382 k.p.c., polegające na oddaleniu wniosku o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego z zakresu psychologii, pomimo że biegli sporządzający opinie w sprawie wskazywali na możliwość psychologicznego podłoża dolegliwości skarżącej, a także na uzasadnione prawdopodobieństwo objęcia skarżącej leczeniem psychologicznym, co miało istotny wpływ na wynik

sprawy, albowiem uniemożliwiło ocenę stanu zdrowia skarżącej oraz wpływu tego stanu zdrowia na jej zdolność do pracy; (-) art. 299 k.p.c. w związku z art. 381 i 382 k.p.c., przez oddalenie wniosku o przesłuchanie skarżącej, który to dowód był jedynym dowodem na okoliczność warunków socjalnoekonomicznych określonych w art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej; (-) art. 232 zdanie drugie k.p.c. w związku z art. 278 k.p.c. i art. 286 k.p.c. w związku z art. 381 i 382 k.p.c. w związku z art. 391 k.p.c., przez nieprzeprowadzenie z urzędu dowodu z opinii biegłego sądowego z zakresu medycyny pracy, podczas gdy w materiale dowodowym znajdowało się zaświadczenie lekarza medycyny pracy o niezdolności powódki do pracy, a zatem dowód ten stanowił wyłączny środek do ustalenia niezdolności do pracy zgodnej z jej wykształceniem i kwalifikacjami w kontekście indywidualnej pozycji skarżącej na rynku pracy, co z kolei stanowi obowiązkowy element ustaleń sądów rozpoznających sprawę o świadczenia rentowe; (-) art. 217 § 2 w związku z art. 382 k.p.c., art. 477¹⁴ § 6 k.p.c., a także art. 316 k.p.c., przez oddalenie wniosku dowodowego skarżącej z dnia 22 listopada 2015 r. o przeprowadzenie dowodu z dokumentacji medycznej, co miało istotny wpływ na wynik sprawy, albowiem skutkowało nieuwzględnieniem stanu rzeczy istniejącego w chwili zamknięcia rozprawy.

Skarżąca wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na jej oczywistą zasadność.

Uzasadniając wniosek, wskazała na art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy wypadkowej i wynikającą z niego przesłankę niezdolności do pracy, oraz na definicję osoby niezdolnej do pracy zawartą w art. 12 ustawy emerytalnej i uszczegółowioną w art. 13 tej ustawy. Podkreśliła, że wytyczne interpretacyjne co do elementów ocennych przy ustalaniu stopnia i przewidywalnego okresu niezdolności do pracy oraz rokowania co do odzyskania zdolności do pracy nie budzą wątpliwości, a wskazane w art. 13 ust. 1 ustalenia stanowią obligatoryjny przedmiot rozważań podmiotów orzekających w przedmiocie niezdolności do pracy. W ocenie skarżącej, Sąd Apelacyjny, dzieląc ustalenia Sądu Okręgowego, całkowicie pominął obowiązek ustaleń określonych jako obligatoryjne w art. 13 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy emerytalnej. Według skarżącej ani Sądy, ani biegli orzekający w sprawie nie odnieśli się do oceny stwierdzonych u niej dolegliwości i chorób przez pryzmat

poziomu kwalifikacji, możliwości zarobkowania w zakresie tych kwalifikacji, możliwości wykonywania dotychczasowej pracy lub podjęcia innej pracy oraz celowości przekwalifikowania zawodowego, biorąc pod uwagę rodzaj i charakter dotychczas wykonywanej pracy, poziom wykształcenia, wiek i predyspozycje psychofizyczne. Skarżąca wskazała, że szczątkowe ustalenia biegłych zawarte w ich opiniach nie są zgodne z rzeczywistością, albowiem zgodnie z nimi skarżąca posiada wykształcenie ekonomiczne, a ostatnim zajmowanym przez nią stanowiskiem zawodowym było stanowisko specjalista ds. ubezpieczeń, podczas gdy skarżąca jest towaroznawcą, a stanowisko wskazane jako ostatnia aktywność zawodowa zajmowała w latach 1994-1996. Kolejne zajmowane przez nią stanowiska kierownicze były związane z zarządzaniem ludźmi. Podniosła, że całkowicie pominięty został fakt ukończenia przez nią Studium Menedżerów w Wyższej Szkole [...] (rok akademicki 1993/1994), a uzyskane przez nią kompetencje uprawniają do zarządzania przedsiębiorstwami, a zatem do zajmowania stanowisk kierowniczych. Skarżąca wskazała również, że Sąd Apelacyjny, pomimo dysponowania w materiale dowodowym stosownymi ku temu dokumentami, nie poczynił stosownych ustaleń faktycznych polegających na odniesieniu niezdolności do pracy skarżącej do jej wieku, niewykonywania żadnej aktywności zawodowej od 2002 r., od kiedy to skarżąca pobierała rentę wypadkową, cech psychofizycznych skarżącej, możliwości pracy w pełnym czy ograniczonym czasie pracy, określenia indywidualnej pozycji skarżącej na rynku pracy; nie uwzględnił zaświadczenia o uznaniu trwałego uszczerbku na zdrowiu skarżącej, zaświadczenia lekarza medycyny pracy o niezdolności do pracy zgodnej z kwalifikacjami skarżącej oraz dokumentacji z 2015 r. wskazującej na pogorszenie jej stanu zdrowia w stosunku do 2013 r., w którym to roku odmówiono jej prawa do renty wypadkowej. W ocenie skarżącej, błędy te stanowią o oczywistym naruszeniu art. 217 § 2 w związku z art. 382 k.p.c. oraz art. 286 w związku z art. 381 i 382 k.p.c. Dodatkowo, zdaniem skarżącej, odmowa jej przesłuchania stanowi naruszenie art. 299 w związku z art. 381 i 382 k.p.c., które miało istotny wpływ na rozstrzygnięcie, a to z uwagi na niedopuszczalne oddalenie wniosków dowodowych strony, jeżeli okoliczności, na jakie dowody powołano, nie zostały wyjaśnione. Skarżąca jako całkowicie niesłuszną oceniła również odmowę przeprowadzenia

dowodu z opinii biegłego z zakresu psychologii, pomimo uzasadnionych wskazań w tym zakresie biegłego neurologa, co uznała za oczywiste naruszenie art. 278 § 1 k.p.c. i art. 286 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c.

Organ rentowy w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniósł o jej odrzucenie, ewentualnie o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, a także o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Z powyższych regulacji wynika, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie powinno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 7 maja 2015 r., II PK 39/15, LEX nr 2021948).

Skarżąca wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uzasadnia jej oczywistą zasadnością.

Oczywista zasadność skargi kasacyjnej jest szczególną przesłanką przedsądu, która wymaga samodzielnego, czyli odrębnego od podstaw kasacyjnych, wskazania i wykazania naruszenia konkretnego przepisu prawa (procesowego lub materialnego), które jest oczywiste i bez wątpliwości prowadzi do stwierdzenia, że objęty skargą wyrok jest wadliwy i dlatego skarga powinna zostać przyjęta do rozpoznania (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 4 lutego 2014 r., II UK 458/13, LEX nr 1644551). Należy zatem podkreślić, że dla przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na jej oczywistą zasadność koniecznym jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy

wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 1 grudnia 2015 r., I PK 68/15, LEX nr 2021943).

Jednocześnie warto przypomnieć, że przy ocenie wystąpienia przesłanki ujętej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., wiążą ustalenia stanu faktycznego, na których oparto zaskarżony wyrok (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). O oczywistej zasadności skargi kasacyjnej nie można mówić, gdy skarżąca dla uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powołuje się na uchybienia sądu drugiej instancji o charakterze proceduralnym, które w ogóle nie poddają się kontroli kasacyjnej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2014 r., I UK 365/13, LEX nr 1646124 i powołane tam orzeczenia). Uwaga ta w szczególności dotyczy zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., ponieważ zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów, a do tej sfery art. 233 § 1 k.p.c. odnosi się wprost. Związanie ustalonym stanem faktycznym (art. 398¹³ § 2 k.p.c.) wyklucza również badanie czy sąd odwoławczy nie przekroczył granic swobodnej oceny dowodów (por. przykładowo postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 października 2006 r., I UK 194/06, LEX nr 950611, czy wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2012 r., II PK 220/11, LEX nr 12111159 i powołane tam orzecznictwo). Z powyższego wynika, że argumenty przemawiające za potrzebą rozpoznania skargi kasacyjnej nie mogą być oderwane od podstawy faktycznej i prawnej orzeczenia objętego skargą (por. przytoczone wyżej postanowienie Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2014 r., I UK 365/13).

W ocenie Sądu Najwyższego, skarżąca nie wykazała kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa, uzasadniającej przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na jej oczywistą zasadność.

Twierdzenie skarżącej o oczywistości skargi wiąże się z kwestionowaniem prawidłowości zastosowania w tej sprawie art. 12 i 13 ustawy emerytalnej stosowanej w związku z art. 6 ust. 1 pkt 6 i 58 ustawy wypadkowej. Należy przypomnieć, że przesłanką nabycia prawa do renty jest stwierdzenie niezdolności do pracy zdefiniowanej w art. 12 oraz art. 13 ustawy. Z treści tych przepisów wynikają dwa aspekty niezdolności do pracy, które powinny wystąpić łącznie, to jest ekonomiczny (obiektywne pozbawienie danej osoby możliwości zarobkowania w

drodze wykonywania jakiejkolwiek pracy lub pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji) oraz biologiczny (stan organizmu dotkniętego schorzeniem naruszającym jego sprawność). W konsekwencji, nie oznacza niezdolności do pracy w rozumieniu tych przepisów niemożność wykonywania zatrudnienia spowodowana innymi przyczynami niż naruszenie sprawności organizmu i odwrotnie - nie jest niezdolnością biologiczny stan kalectwa lub choroby nieimplikujący wskazanych włączeń lub ograniczeń w świadczeniu pracy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 grudnia 2017 r., II UK 638/16, LEX nr 2435651 oraz powołane tam orzecznictwo). Uważna lektura zaskarżonego wyroku prowadzi do wniosku, że w tej sprawie Sądy uwzględniły obydwie aspekty niezdolności do pracy. Wbrew temu co twierdzi skarżąca, Sądy ustaliły i uwzględniły poziom kwalifikacji i wykształcenia odwołującej się (praca jako pracownik umysłowy, wyższe wykształcenie ekonomiczne) z perspektywy schorzeń stwierdzonych przez biegłych (w szczególności ograniczenia ruchomości lewej kończyny górnej). Do tego poziomu kwalifikacji i wykształcenia odnieśli się też biegli, stwierdzając zgodnie, że zmiany ograniczające sprawność ruchową w obszarze lewej kończyny górnej nie powodują niezdolności do pracy u osoby z wykształceniem wyższym ekonomicznym wykonującej pracę pracownika umysłowego.

Należy podkreślić, że w przypadku skarżącej decydujące znaczenie dla określenia poziomu jej kwalifikacji ma wykształcenie wyższe ekonomiczne wykorzystywane na kolejno zajmowanych stanowiskach pracy. Nie można go natomiast zawężyć ani do pracy towaroznawcy, ani zajmowania stanowisk kierowniczych. Pojęcie „praca zgodna z poziomem posiadanych kwalifikacji”, w myśl art. 12 ust. 1 ustawy emerytalnej, nie jest równoznaczne z pracą na dotychczasowym stanowisku. Punktem wyjścia w ocenie predyspozycji zdrowotnych ubezpieczonego do pracy jest poziom posiadanych kwalifikacji, a więc wykształcenie, wyuczony i realizowany w przeszłości zawód oraz ogół umiejętności zdobytych w ciągu wszystkich lat aktywności na rynku pracy. Chodzi więc o zarówno kwalifikacje formalne (wykształcenie i przygotowanie zawodowe stwierdzone świadectwami, dyplomami, zaświadczeniami), jak i kwalifikacje rzeczywiste (wiedza i umiejętności faktyczne). Niezdolność do pracy nie może być

natomiast utożsamiana z niemożnością zatrudnienia na konkretnym stanowisku w konkretnych warunkach, lecz musi stanowić przeciwwskazanie do pracy odpowiadającej tak rozumianym kwalifikacjom zainteresowanego (por. wyroki: Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2000 r., II UKN 160/00, OSNAPiUS 2000 nr 16, poz. 336 oraz z dnia 14 marca 2006 r., I UK 159/05, niepublikowany, czy też powołany przez sąd drugiej instancji wyrok z dnia 8 stycznia 2009 r., I UK 200/08, LEX nr 738337). Dlatego właśnie nawet całkowite odsunięcie pracownika od wykonywania dotychczasowego zatrudnienia w wyuczonym zawodzie, przy zachowaniu przezeń możliwości podjęcia innego zajęcia, nie oznacza niezdolności do pracy w rozumieniu cytowanych na wstępie przepisów (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2001 r., II UKN 684/00, OSNAPiUS - wkładka 2002 nr 6, poz. 5). Dopiero konieczność zmiany zawodu w ramach poziomu posiadanych kwalifikacji i brak rokowań odzyskania zdolności do pracy po przekwalifikowaniu stanowi podstawę przyznania uprawnień rentowych (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 25 listopada 1998 r., II UKN 326/98, OSNAPiUS 2000 nr 1, poz. 36 oraz z dnia 12 marca 2007 r., I UK 299/06, OSNP 2008 nr 7-8, poz. 112). W przypadku skarżącej, zdolność do pracy umysłowej oznacza zdolność do wykonywania takiej pracy w każdym profilu związanym z jej wykształceniem i kwalifikacjami nabytymi na kolejno zajmowanych stanowiskach.

Uwzględniając powyższe, zarzuty skarżącej, jakoby Sądy nie dokonały ustaleń socjalnoekonomicznych, których konieczność dokonania wynika z art. 13 ustawy emerytalnej, oraz zarzuty dotyczące naruszenia przepisów postępowania: art. 217 § 2 w związku z art. 382 k.p.c., art. 286 w związku z art. 381 i 382 k.p.c. oraz art. 299 w związku z art. 381 i 382 k.p.c., odwołujące się do niedostatków postępowania dowodowego i poczynionych ustaleń w zakresie poziomu kwalifikacji zawodowych skarżącej, nie uzasadniają przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Jeśli natomiast chodzi o kwestię odmowy przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego z zakresu psychologii, podnoszoną w ramach oczywistego naruszenia art. 278 § 1 k.p.c. i art. 286 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., to należy przypomnieć, że stosownie do art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c., skargę można oprzeć na naruszeniu przepisów postępowania, jeżeli uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Skarżący więc musi wykazać, że następstwa wytkniętej w

skardze wadliwości postępowania i orzekania były tego rodzaju (bądź skali), iż kształtowały one lub współkształtowały treść kwestionowanego w sprawie orzeczenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 lutego 1997 r., I CKN 57/96, OSNC 1997 nr 6-7, poz. 82; z dnia 24 października 2006 r., II PK 38/06, LEX nr 950620 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 17 marca 2006 r., I CSK 63/05, LEX nr 179971; z dnia 5 grudnia 2007 r., II PK 103/07, LEX nr 863973; z dnia 16 czerwca 2011 r., III UK 213/10, LEX nr 950436).

Przedmiotem niniejszej sprawy jest prawo do renty z tytułu wypadku przy pracy. Stosownie do treści art. 6 ust. 1 pkt 6 ustawy o wypadkowej, „renta z tytułu niezdolności do pracy” przysługuje ubezpieczonemu, który stał się niezdolny do pracy wskutek wypadku przy pracy lub choroby zawodowej. Zatem warunkiem prawa do tej renty z jest niezdolność do pracy w związku z występowaniem schorzenia spowodowanego wypadkiem przy pracy. Skarżąca, formułując omawiany zarzut, w żaden sposób nie odniosła się do tej kwestii. Nie wiadomo zatem, czy dowód w postaci opinii psychologicznej ma dotyczyć schorzenia pozostającego w związku z wypadkiem przy pracy, a tylko wtedy mógłby on zostać uznany za dowód zmierzający do udowodnienia faktu mającego dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie (art. 227 k.p.c.).

Z tym powodów Sąd Najwyższy, działając na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.